

MUMIN OCH HAVET

*Lärarhandledning
med inspiration
och kopieringsunderlag*

ULRIKA WENDÉUS

BONNIER
FÖRLAGEN
LÄRA

BONNIER
CARLSEN

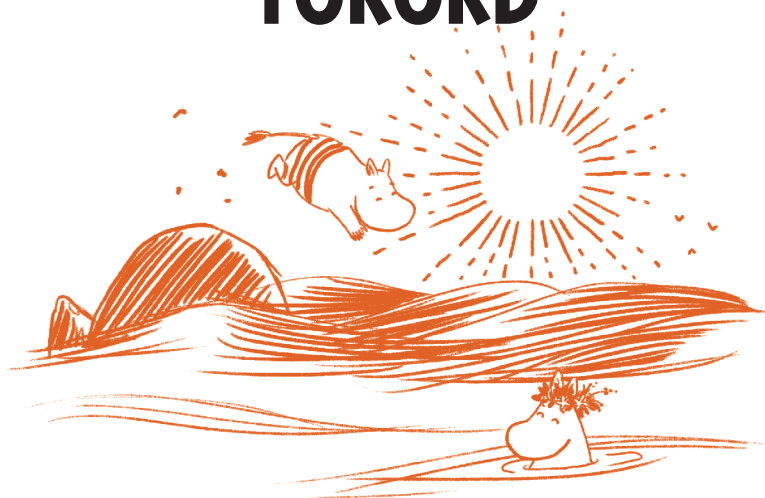
MUMIN OCH #VÅRTHAV

I ÅR FYLLER Tove Janssons berättelser om Mumintrullen 75 år. Jubileet uppmärksammas med den internationella kampanjen #VÅRTHAV till förmån för det förorenade Östersjön.

Bonnier Carlsen har donerat
100 000 kronor till kampanjen.
Läs mer och bidra på www.varthav.fi

FÖRORD

2020 RÄKNAR VI 75-ÅR SEDAN de första Muminfigurerna såg dagens ljus (*Småtrollen och den stora översvämningen*). Det vill vi fira genom att ni träffar Mumin och hans vänner och att vi kan bidra med den här lärarhandledningen. Det finns många teman i Muminberättelserna och de är lätta att ta till sig och diskutera i klassen: glädje, sorg, utanförskap, kärlek, beundran, rädsla, nyfikenhet osv.

Många av Muminberättelserna kretsar kring havet. Respekt för naturen är också ett starkt tema. Mumintrollen ser havet, med dess oändliga möjligheter, som en symbol för frihet. Men vårt hav – Östersjön – har blivit ett av världens mest förorenade.

I den här lärarhandledningen träffar ni några av de första Muminkaraktärerna och gör både pyssel- och läsförståelseuppgifter kring dessa. Ni spelar bingo, målar och ritar, men framförallt finns här också en ingång på hur ni kan arbeta med kampanjen #VÅRTHAV, kanske ämnesöverskridande i Svenska, NO och SO. Läs mer om kampanjen här:

<https://www.moomin.com/sv/blogg/hjalp-mumin-skydda-varthav/#29a982aa>

MUMIN OCH HAVET – LÄRARHANDLEDNING MED INSPIRATION OCH KOPIERINGSUNDERLAG

Lärarhandledning till böckerna **Sagor från Mumindalen** (2018) och **Mumintrollen och havsorkestern** (2020)

samt Moomin Characters och John Nurminens Stiftelses kampanj #VÅRTHAV

© Moomin Characters™ 2020 Text: Ulrika Wendéus 2020 Bilder av Tove Jansson, Cecilia Heikkilä och Filippa Widlund

En originalproduktion från Bonnier Carlsen bokförlag och Bonnierförlagen Lära

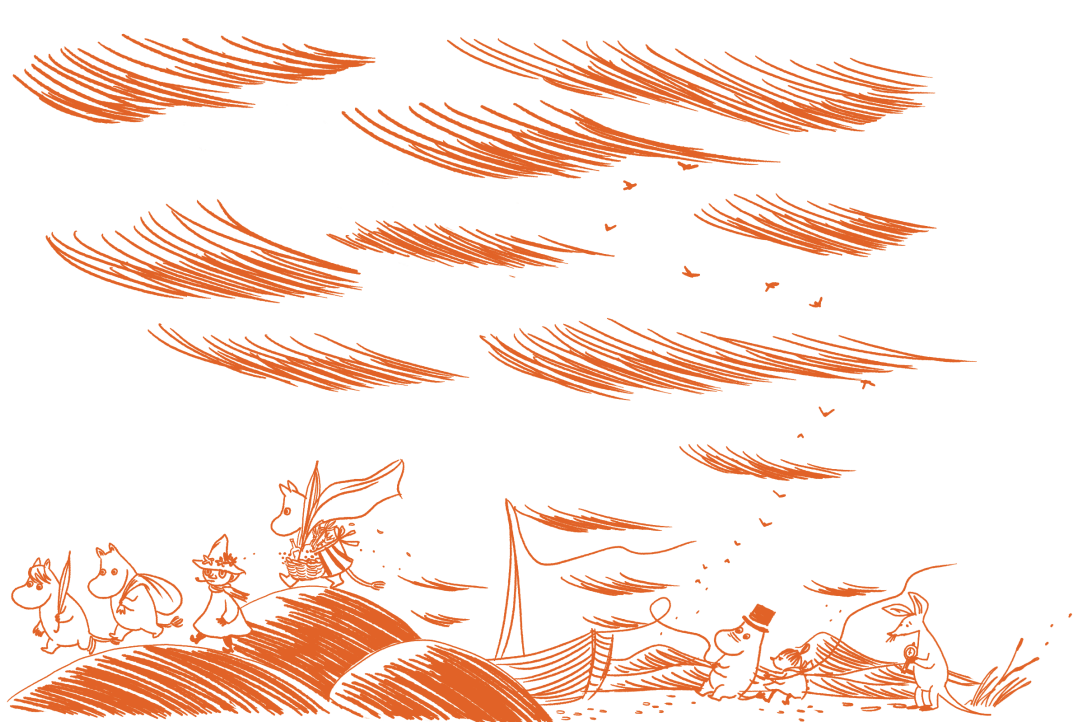
Från hemsidan #VÅRTHAV:

ETT FÖRORENAT HAV

"Östersjön är ett av de mest förorenade haven i världen. Det behövs omedelbara konkreta skyddsåtgärder på många fronter och tiden håller på att rinna ut. Vi måste ändra kurs nu. Faktum är att vi bara har ett hav och det havet är hotat, men tillsammans kan vi skydda havet.

För att fira Muminns 75-årsjubileum lanserar Moomin Characters kampanjen #VÅRTHAV tillsammans med John Nurminens Stiftelse för att samla in medel för att skydda Östersjön och dess kulturarv. John Nurminens Stiftelses åtgärder för att skydda Östersjön har varit oerhört framgångsrika. Tack vare stiftelsens ansträngningar och samarbete runt Östersjön har den årliga eutrofierande fosforbelastningen i Finska viken minskat med så mycket som 75 procent. Det är faktiskt ett världsrekord i havsskydd! Hjälp Mumin och John Nurminens Stiftelse att skydda #VÅRTHAV"

Vi önskar er ett trevligt arbete med Muminfamiljen och Östersjön!
Författaren, Bonnier Carlsen och Bonnierförlagen Lära

Innehåll

FÖRORD	3
--------------	---

NÅGRA TIPS OM HÖGLÄSNING	6
--------------------------------	---

- Börja med titeluppslaget
- Generella diskussionsfrågor genom högläsningen
- Generella uppsamlade övningar efter högläsningen
 - Använda bilderna
 - Måla en egen bild till det lästa

MUMINDALENS INVÅNARE	8
----------------------------	---

- Lär känna Muminkaraktärerna
- Kompletterande information – Muminkaraktärer
 - Muminfamiljen
 - Muminfamiljens närmaste vänner
- Muminbingo
- Kopieringsunderlag detta avsnitt

DET HÄR KAN DU GÖRA FÖR ÖSTERSJÖN	13
---	----

- Inledning
- 1. Elevernas koppling till vatten och respekt för naturen
 - Elevernas koppling till vatten, sjö, hav
 - Respekt för naturen
- 2. Berätta för eleverna om Östersjön
- 3. Skapa tillsammans
 - A. Gör en lista
 - B. Affischer och broschyrer – låt eleverna rita och måla
 - C. Känner eleverna igen sig?
 - D. Skriv flaskpost
- Kopieringsunderlag detta avsnitt

KOPIERINGSUNDERLAG	18
--------------------------	----

FACIT TILL KOPIERINGSUNDERLAG	31
-------------------------------------	----

NÅGRA TIPS OM HÖGLÄSNING

Här följer några förslag på arbetssätt som du kan använda vid högläsning.

BÖRJA MED TITELUPPSLAGET

Förstår eleverna titeln? Vad tror de att berättelsen ska handla om?

Vänd blad och titta på första uppslaget av berättelsen tillsammans.

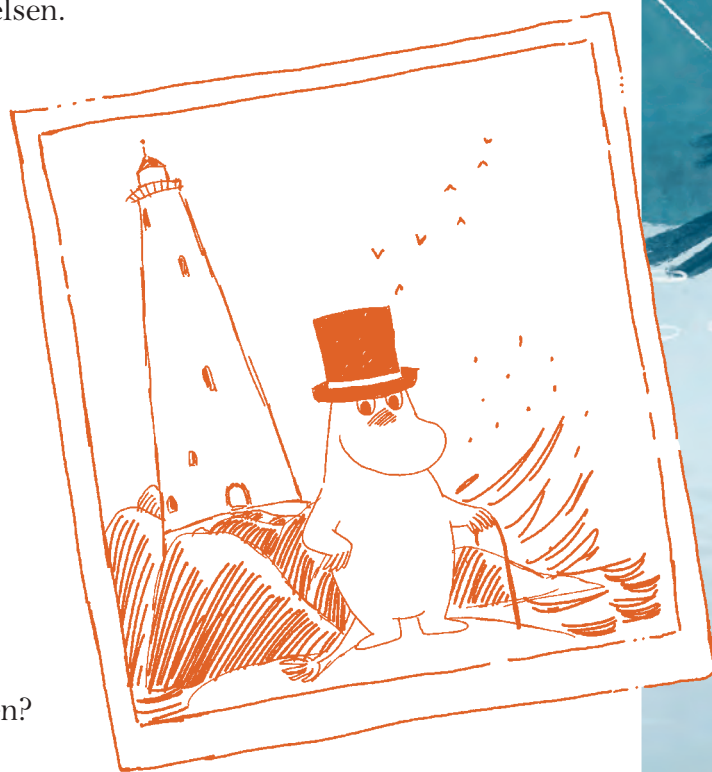
- Var är vi? Vad ser eleverna på bilden?

Nu kan ni börja er resa genom berättelsen.

GENERELLA DISKUSSIONSFRÅGOR GENOM HÖGLÄSNINGEN

Här får du förslag på generella frågor som aktiverar eleverna genom berättelsen. Kom ihåg att utforska bilderna tillsammans innan, under och efter läsning. Låt gärna eleverna förklara varför de tänker/tycker som de gör:

- Vad ser barnen? Vad händer på bilden?
- Var är de?
- Vad är det för väder?
- Ser det spännande, roligt eller läskigt ut? Varför då?
- Ser man några känslor hos karaktärerna? Hur då?
(Är det någon som är rädd, modig, dum, glad, fnissig, osv?)

GENERELLA UPPSAMLANDE ÖVNINGAR EFTER HÖGLÄSNINGEN

Använda bilderna

Titta på bilderna tillsammans genom läsningen.

- Vad ser eleverna? Vad händer? Vad känner de?
Vad tror de ska hända?
- Leta detaljer. Ge dem uppgifter att titta efter olika saker t.ex. färger, känslor etc.
- Kan man se känslor eller stämningen genom färger eller hur bilden är illustrerad?
- Ni kan också leta efter ord i olika ordklasser som sorteras in i ramar på tavlan.

Måla en egen bild till det lästa

Låt eleverna skapa illustrationer till det höglästa avsnittet. Eller fördela ut delar av det du högläser och låt eleverna återskapa berättelsen i bilder.

MUMINDALENS INVÅNARE

LÄR KÄNNA MUMINKARAKTÄRERNA

De här Muminkaraktärerna är de första som dyker upp i de första berättelserna om Mumin och Mumindalens invånare.

Innan ni börjar arbeta med Östersjöprojektet kan det vara bra att lära känna Mumindalens invånare eftersom de kan hjälpa er med Östersjöprojektet.

Det finns kopieringsunderlag som du kan använda för att sätta upp karaktärerna i klassrummet, eller kanske låta eleverna färglägga dem medan du berättar om dem.

Här hittar du en fin illustration med Muminkaraktärerna. Klicka er vidare och lär er mer om varje karaktär.

<https://www.moomin.com/sv/karaktererna/>

Här kan ni utforska Mumindalen.

Gå in på kartan och klicka er vidare.

<https://www.moomin.com/sv/utforska-mumindalen/>

KOMPLETTERANDE INFORMATION – MUMINKARAKTÄRER

Här följer kompletterande information om de karaktärer som dyker upp i *Sagor från Mumindalen* (Haridi, Davidsson, Heikkilä, Bonnier Carlsen 2018)

Muminfamiljen

Mumintrollet

Mumintrollet har huvudrollen i de flesta av berättelserna. Han är ung, nyfiken och lite smått naiv. Han har ett gott hjärta och är mycket generös. Han tycker om äventyr, men helst inte på egen hand. Hans bästa vänner är Sniff och Snusmumriken. Snorkfröken blir något av en flickvän efter att han räddar henne i en av berättelserna.

Muminmamman

Mumintrollets mamma och Muminpappans fru. Hon är ansvarsfull lugn, vänlig och förständig och är känd för sitt randiga förkläde och sin svarta handväska. Hon är en snäll och inte särskilt sträng mamma som brukar låta Mumintrollet och Sniff göra det mesta så länge det inte skadar någon. När de ger sig ut på äventyr ser hon dock till att de har med sig allt som behövs och lite till. Rosor är hennes stora passion, hon ägnar mycket tid åt trädgårdsarbete.

Muminpappan

Mumintrollets far och Muminmammans make. Han är självupptagen och nostalgisk, men också äventyrlig och romantisk. Han går nästan alltid med hög hatt och käpp. Hans standardreplik är "Vid min svans" som har ungefär samma betydelse som "Herregud". Muminpappan hade en stormig ungdom. Ett stort intresse är havet och segling. Muminpappan har även byggt Muminfamiljens hus.

Muminfamiljens närmaste vänner

Lilla My

Är den yngsta av Mymlans 35 ungar och är lillasyster till Mymlans dotter. Lilla My är ilsken, busig och viljestark, men också rättvis och väldigt vänskaplig. Hon ställer alltid upp för Muminvännerna om de behöver hjälp och hon är inte elak utan bara busig. Hon är liten till storleken men är trots det aldrig rädd; hon är antingen arg eller glad (när hon blir riktigt arg bits hon).

Sniff

Mumintrollets första och en av hans allra närmaste vänner. Sniff är väldigt materialistisk och dessutom en riktig fegis, men blir modigare då han får första bästa chans att bli rik och berömd. Dessutom blir han också modigare när han får ta hand om och skydda något som är mindre än han själv, förslagsvis en kattunge.

Snusmumriken

Är en äventyrare som gillar att vandra och vara för sig själv, men han är också Muminrollets allra bästa vän. Till skillnad från Muminrollets andra vänner framstår inte Snusmumriken som ett barn utan lever på egen hand. Han är klok och musikalisk. Han är också en livsnjutare som inte bryr sig om att samla på saker. Han vill vara fri. Snusmumrikens utmärkande drag är hans gröna kläder, att han bor i tält och att han spelar munspel. Han är son till Joxaren och äldre Mymlan, vilket gör honom till Lilla Mys halvbror.

Snorkfröken

Snorkens syster och Muminrollets vän. I flera berättelser finns ett romantiskt intresse mellan Muminrollet och Snorkfröken. Snorkfröken är snäll och känslig, men lite fåfäng. Hennes utmärkande drag är pannluggen och att hon ändrar färg beroende på hur hennes känslor ändras. Snorkfröken tillhör rasen snorkar som är mycket snarlika Muminroll.

Hattifnattar

Små, vita spöklänkande varelser som varken kan tala eller höra och inte heller ser särskilt bra. Har däremot mycket bra känsel. De är normalt ofarliga men många är ändå rädda för dem. Vid åskväder blir de elektriskt laddade och kan ge ifrån sig stötar. Hattifnattar reser långa sträckor i stora grupper, vilket är skälet till att de nästan alltid skrivs i plural.

Källor:

Sagor från Mumindalen, Haridi, Davidsson, Heikkilä, Bonnier Carlsen 2018

Wikipedia: https://sv.wikipedia.org/wiki/Lista_över_figurer_i_Mumindalen (20200301)

MUMINBINGO

Använd Muminbingon för ett lekfullt inslag och för att befästa karaktärerna. Beroende på hur ni utför bingon kan den också testa hör-/högläsningsförståelse.

Bingobrickor finns på kopieringsunderlag 4 A+B och eleverna ritar i Muminkaraktärer i de rutor som är tomma (Mumintrollet, Muminpappan, Muminmamman, Sniff, Snorkfröken, Lilla My, Snusmumriken och Hattifnattar). På så sätt får alla individuella bingobrickor. När eleverna känner igen karaktären kryssar de alla rutor med den karaktären. Den som först får fem i rad ropar BINGO osv.

Förslag på bingo-aktiviteter:

- Säg karaktärernas namn, såsom sifferbingo fast med namn
- Beskriv karaktärernas utseende
- Beskriv karaktärernas egenskaper
- Läs en replik som någon av karaktärerna säger
- Läs en text där karaktärerna finns med
(eleverna kryssar medan de lyssnar)

KOPIERINGSUNDERLAG DETTA AVSNITT

Kopieringsunderlag 1: Muminkaraktärerna

Kopieringsunderlag 2: Muminkaraktärerna beskrivande ord – Dra streck

Kopieringsunderlag 3: Muminkaraktärerna namn och egenskaper – Dra streck

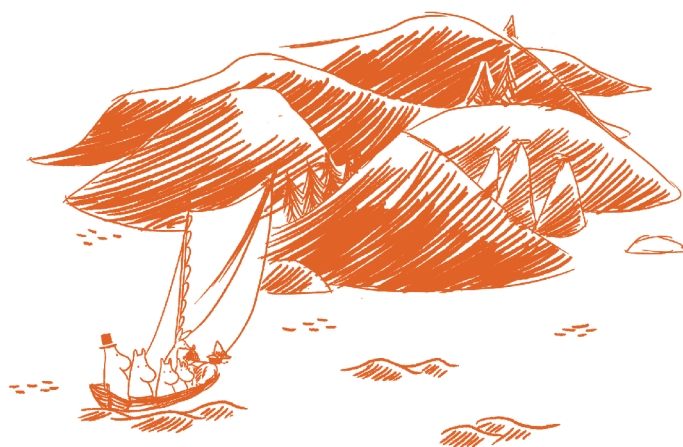
Kopieringsunderlag 4: Muminbingo A+B (bingounderlag att fylla på)

Kopieringsunderlag 5: Skrivrader och plats för att rita. Detta kan ni använda för egna skrivuppgifter.

Kopieringsunderlag 6: Färglägg

DET HÄR KAN DU GÖRA FÖR ÖSTERSJÖN

INLEDNING

I det här avsnittet finns möjlighet att diskutera Östersjöns tillstånd och vad man kan göra åt det. Gör eleverna medvetna om val vi kan göra för att skapa bättre förutsättningar för Östersjön att må bra. Här kan ni till exempel med hjälp av idéer i avsnittet nedan

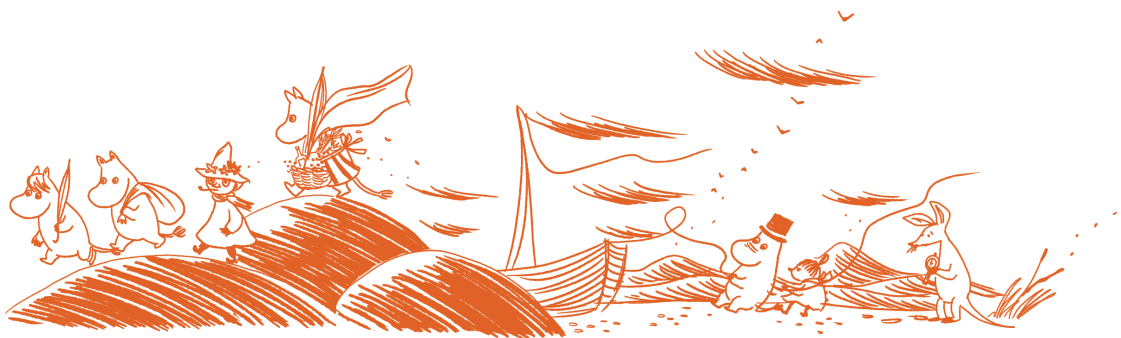
- diskutera i små grupper och i klass
- göra listor
- rita och måla egna planscher eller broschyrer
- färglägga bilder av Mumin med vänner vid havet
- göra fem fel bilder eller annat pyssel med hjälp av kopieringsunderlagen

Berättelsen *Mumintrollen på hattfignattarnas ö* lämpar sig särskilt väl att koppla ihop med det här arbetet då den handlar om när Muminfamiljen med vänner ger sig ut i skärgården på äventyr. Den hittar du i samlingen *Sagor från Mumindalen* (Haridi, Davidsson, Heikkilä, Bonnier Carlsen 2018).

KOPIERINGSUNDERLAG 8–11

MUMIN OCH HANS VÄNNER VID ÖSTERSJÖN

Dessa kan ni använda för samtal, färglägga, collage, planscher och broschyrer enligt nedan uppgift, göra egna "finn fem fel", skriva berättelser till osv. Självklart kan även övriga kopieringsunderlagsbilder användas i Östersjöprojektet.

1. ELEVERNAS KOPPLING TILL VATTEN OCH RESPEKT FÖR NATUREN

Elevernas koppling till vatten, sjö, hav

Vad har eleverna för koppling till vatten, sjö, hav?

Brukar de vara vid sjö och hav sommar eller vintertid?

Vad brukar de göra då?

Respekt för naturen

Vad innebär det att man respekterar naturen? Diskutera med eleverna vad man kan göra för att visa sin respekt för naturen – både i smått och stort perspektiv.

- Vara rädd om naturen
- Allemansrätt
- Tänka miljösmart, ekologiskt och ekonomiskt
- Lagar och regler som begränsar
- Bidrag, uppmuntran

2. BERÄTTA FÖR ELEVERNA OM ÖSTERSJÖN

- Berätta om att vårt eget största hav (innanhav) Östersjön mår dåligt och att vi behöver tänka på att försöka få Östersjön att må bättre.
- Låt eleverna surra i mindre grupper vad de tror är orsaken till att Östersjön mår dåligt och vad de tänker att man kan göra själv för att förändra det. Ha en gemensam genomgång och skriv upp på tavlan vad ni kommer fram till.
- Komplettera genomgången ovan med att berätta vad var och en kan göra för att minska förgiftningen av Östersjön enligt tipsen nedan återkoppla till elevernas förslag där det är möjligt.

I SOMMARSTUGAN OCH

HEMMA: Se till att avloppsvatten hanteras på rätt sätt. Gödsla trädgården sparsamt med naturligt gödsel, inte konstgjorda medel.

I KÖKET: Laga säsongsmat och använd ekologiska livsmedel, ät hållbara fiskarter som inhemsk abborre och gädda eller MSC-märkt fisk, minska på köttätandet, sortera avfall och kompostera.

VID HANDLING: Minska på konsumtionen, köp kläder second hand och välj gärna naturfibrer, undvik plastförpackningar, reparera gammalt i stället för att köpa nytt.

I TRAFIKEN: Gå, cykla, samåk, åk kollektivt och undvik att flyga.

BÅTLIV: Underhåll båtens motor för att undvika oljeutsläpp, håll båtbottnen ren och undvik giftfärger, se till att farligt avfall som målarfärg och batterier förs till rätt återvinningsplats och töm alltid båtens septiktank (toalettens avfall) vid en anläggning.

VID TVÄTTNING: Använd miljövänliga tvättmedel, undvik schampo, balsam och tvål med mikroplaster och tvätta inte din tvätt och mattor i havet.

I SAMHÄLLET: Diskutera, påverka, kontakta riksdagsledamöter, bekanta dig med forskning, delta i frivilligverksamhet.

Källa: John Nurminens Stiftelse

Här finns mer information om vad man som enskild person kan göra för Östersjön.
<https://johnnurmisensaatio.fi/sv/ostersjoskydd/tips-for-skyddet-av-ostersjon/>

3. SKAPA TILLSAMMANS

Nedan följer några exempel, A-D, på hur ni kan arbeta med innehållet om Östersjön ovan. Läs gärna igenom alla alternativen innan ni börjar eftersom de hör ihop och ni kan välja att använda olika delar av dem. Kanske vill ni till exempel göra planscher. Eller så använder ni idén om flaskpost. Dock kan det vara bra att starta med att göra en gemensam lista (A) att utgå ifrån.

A. Gör en lista

Gör en lista tillsammans, som bygger på tipsen ovan och det som eleverna kom fram till, med era egna gemensamma formuleringar som eleverna förstår.

B. Affischer och broschyrer – låt eleverna rita och måla

Utgå ifrån er lista och låt eleverna välja något eller några tips och skapa (måla, rita, skriva, collage) sina egna affischer med en kort rubrik på 1–5 ord.

Kanske vill några elever till och med skapa egna informationsbroschyrer.

Använd gärna bilder i kopieringsunderlagen till materialet som ni skapar.

C. Känner eleverna igen sig i Muminkaraktärernas egenskaper?

Låt eleverna hämta inspiration i karaktärernas egenskaper när de skapar sina planscher och/eller broschyrer.

Egenskaper

- *Snusmumriken* är till sin karaktär sparsam och klok och samlar inte på saker utan återanvänder gärna det han har i sin ägo.
- *Lilla My* ryter ifrån när hon blir riktigt arg, kanske bits hon till och med.
- *Sniff* tycker om att äga saker, men skyddar gärna de som är mer utsatta än honom själv.

D. Skriv flaskpost

Eleverna kan arbeta i små grupper eller par och låtsas att de skriver flaskpost till människorna som bor i och runt Östersjön, om vad de måste tänka på för att rädda Östersjön.

De ska berätta varför Östersjön är viktig för dem själva och vilka enkla saker upphittaren av flaskposten kan göra för att inte fortsätta förorena Östersjön. Det finns fina kopieringsunderlag med skrivrader som ni kan använda till detta. Kanske passar de att sätta upp i klassrummet?

KOPIERINGSUNDERLAG DETTA AVSNITT

Kopieringsunderlag 7:	Flaskpost om Östersjön
Kopieringsunderlag 8–11:	Bilder att färglägga eller använda i Östersjöprojekt

KOPIERINGSUNDERLAG

Kopieringsunderlag 1:	Muminkaraktärerna
Kopieringsunderlag 2:	Muminkaraktärerna beskrivande ord - Dra streck
Kopieringsunderlag 3:	Muminkaraktärerna namn och egenskaper - Dra streck
Kopieringsunderlag 4:	Muminbingo A+B (bingounderlag att fylla på)
Kopieringsunderlag 5:	Skrivrader och plats för att rita. Detta kan ni använda för egna skrivuppgifter.
Kopieringsunderlag 6:	Färglägg
Kopieringsunderlag 7:	Flaskpost om Östersjön
Kopieringsunderlag 8-11:	Bilder att färglägga eller använda i Östersjöprojekt

Muminkarakaktärerna

Muminmamman

Snorkfröken

Mumintrollet

Sniff

Muminpappan

Lilla My

Snusmumriken

Hattifnattar

Muminkaraktärerna

**DEM TROR DU ATT DET ÄR?
VILKET ORD PASSAR IHOP MED FIGUREN?
DRA STRECK.**

Sniff

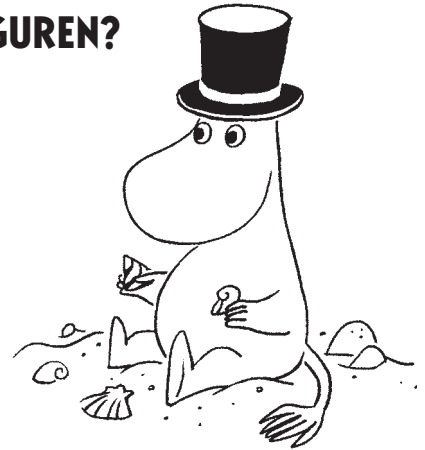

NYFIKEN

MJUK

SKRIVER OM MINNEN

Muminpappan

Hattifnattar

GILLAR FRIHET

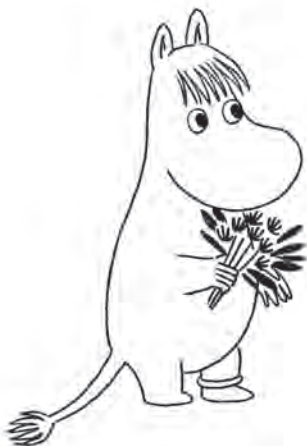
HAR MYCKET BRA KÄNSEL

LITEN OCH BESTÄMD

LÄTTSKRÄMD

BEUNDRAR VACKRA SAKER

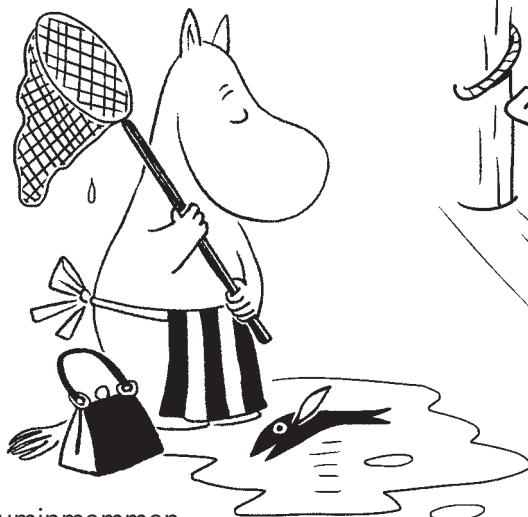
Snorkfröken

Snusmumriken

Muminmamman

Lilla My

Mumintrollet

Muminkaraktärerna

1. VAD HETER FIGUREN?

SKRIV VAD FIGUREN HETER
PÅ RADEN UNDER BILDEN.

Mumintrollet

Lilla My

Muminmamma

Muminpappa

Snorkfröken

Snusmumriken

Sniff

2. VEM TROR DU ATT DET ÄR?

VILKA BESKRIVNINGAR PASSAR IHOP
MED FIGURERNA? DRA STRECK.

äventyrare och författare

nyfiken och vänlig

mjuk och omtänksam

lättskrämd som vill äga något fint

frihet och vandring

beundrar vackra saker och är påhittig

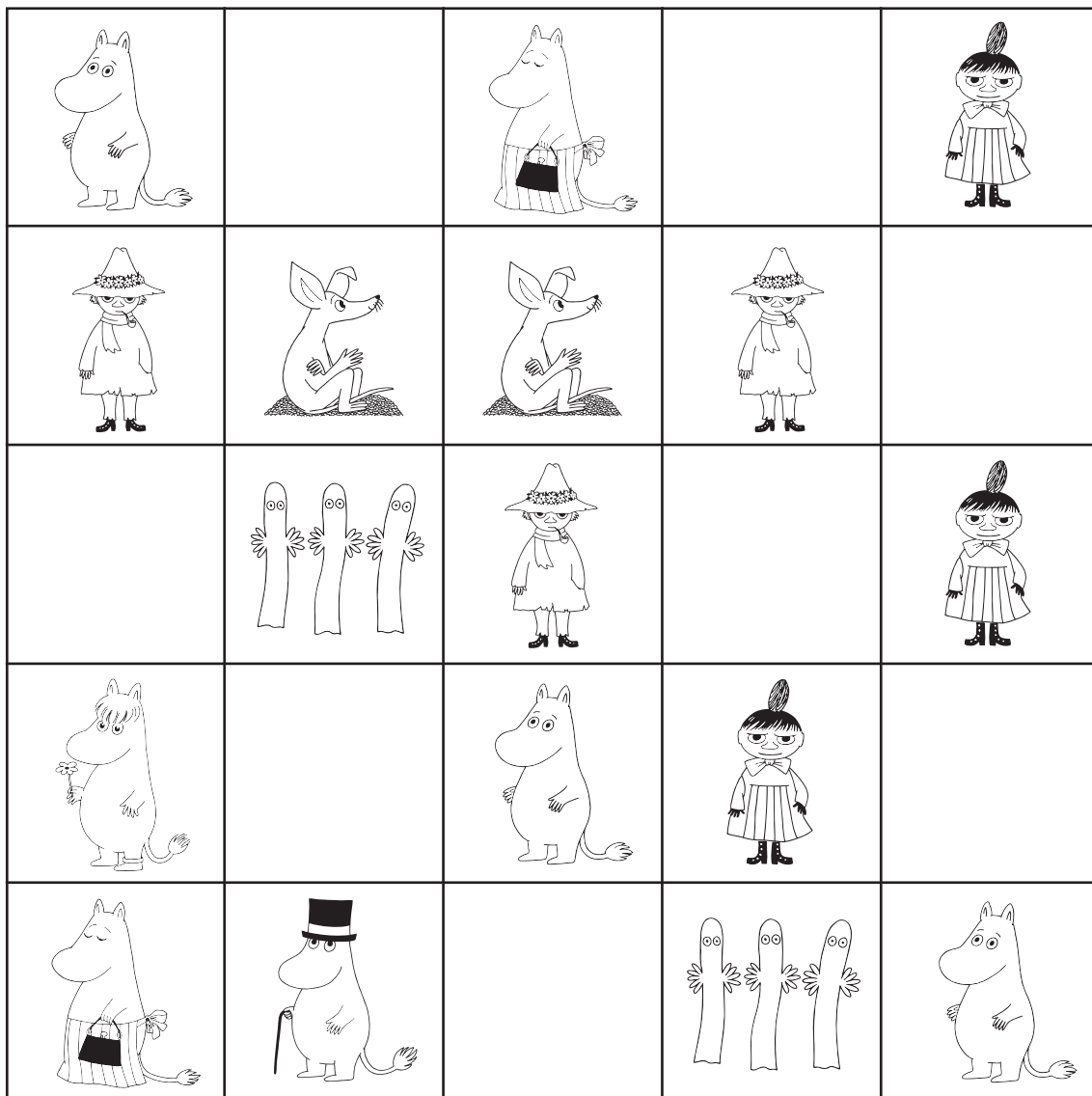
liten och gillar att bitas

Muminkaraktärerna – bingo

RITA I MUMINKARAKTÄRER I DE TOMMA RUTORNA.

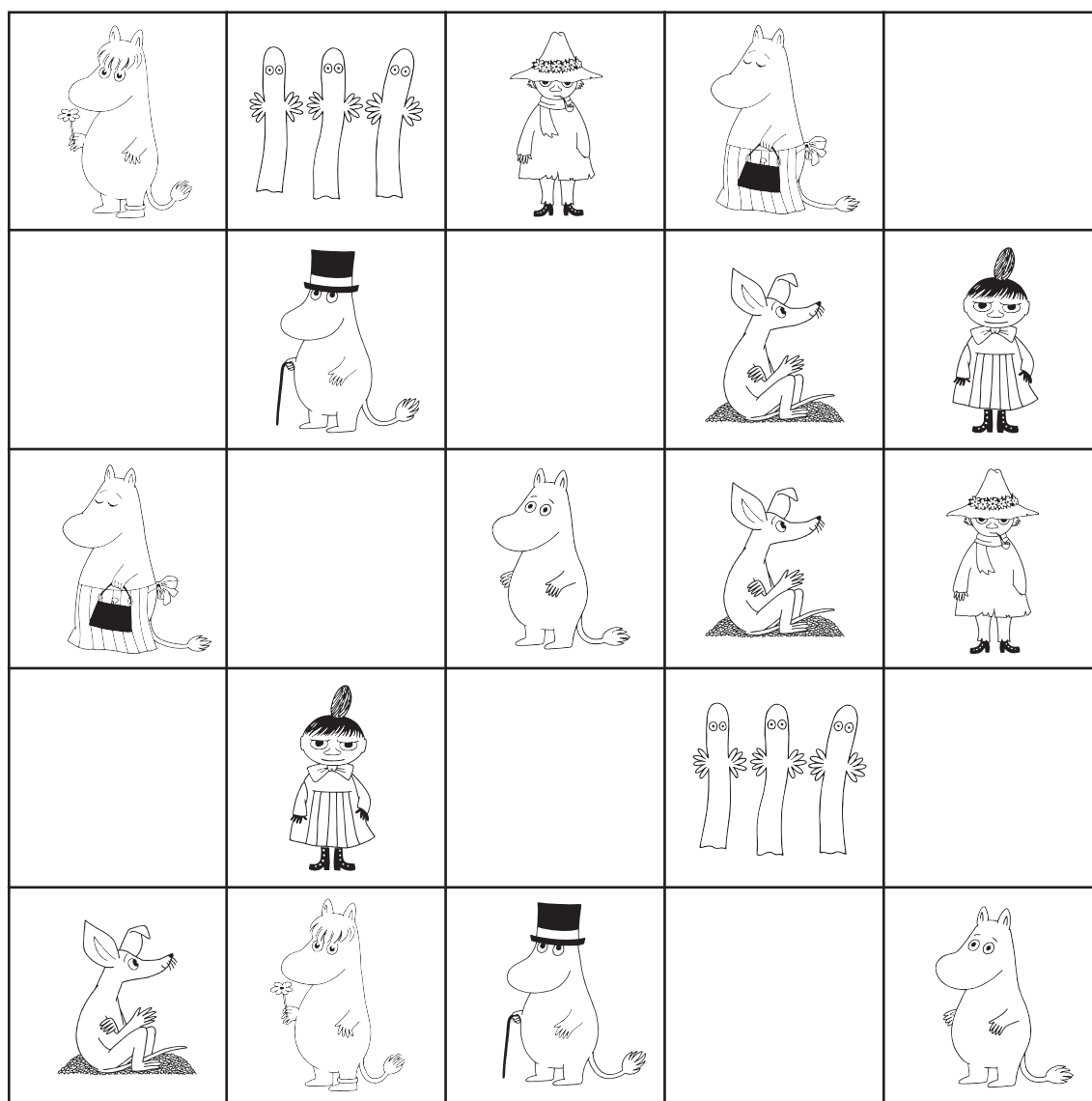
SEDAN KAN NI SPELA BINGO!

Muminkaraktärerna – bingo

RITA I MUMINKARAKTÄRER I DE TOMMA RUTORNA.

SEDAN KAN NI SPELA BINGO!

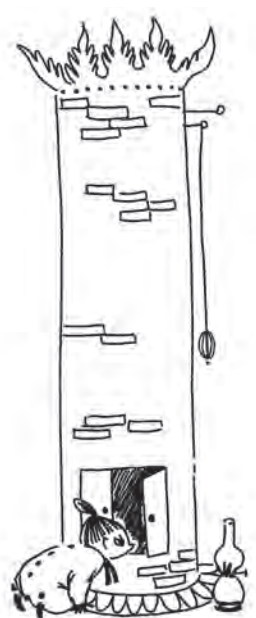

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

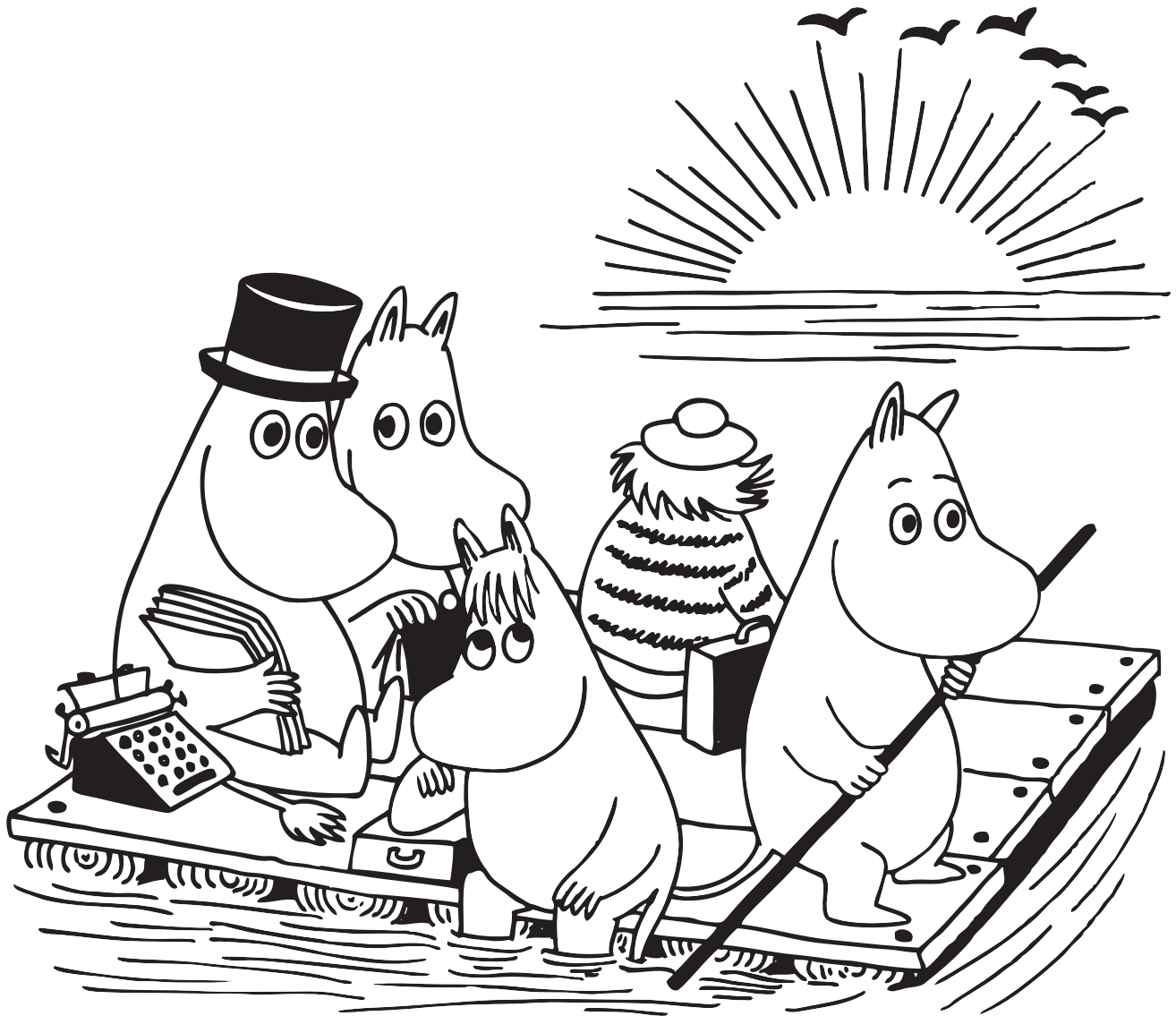
.....

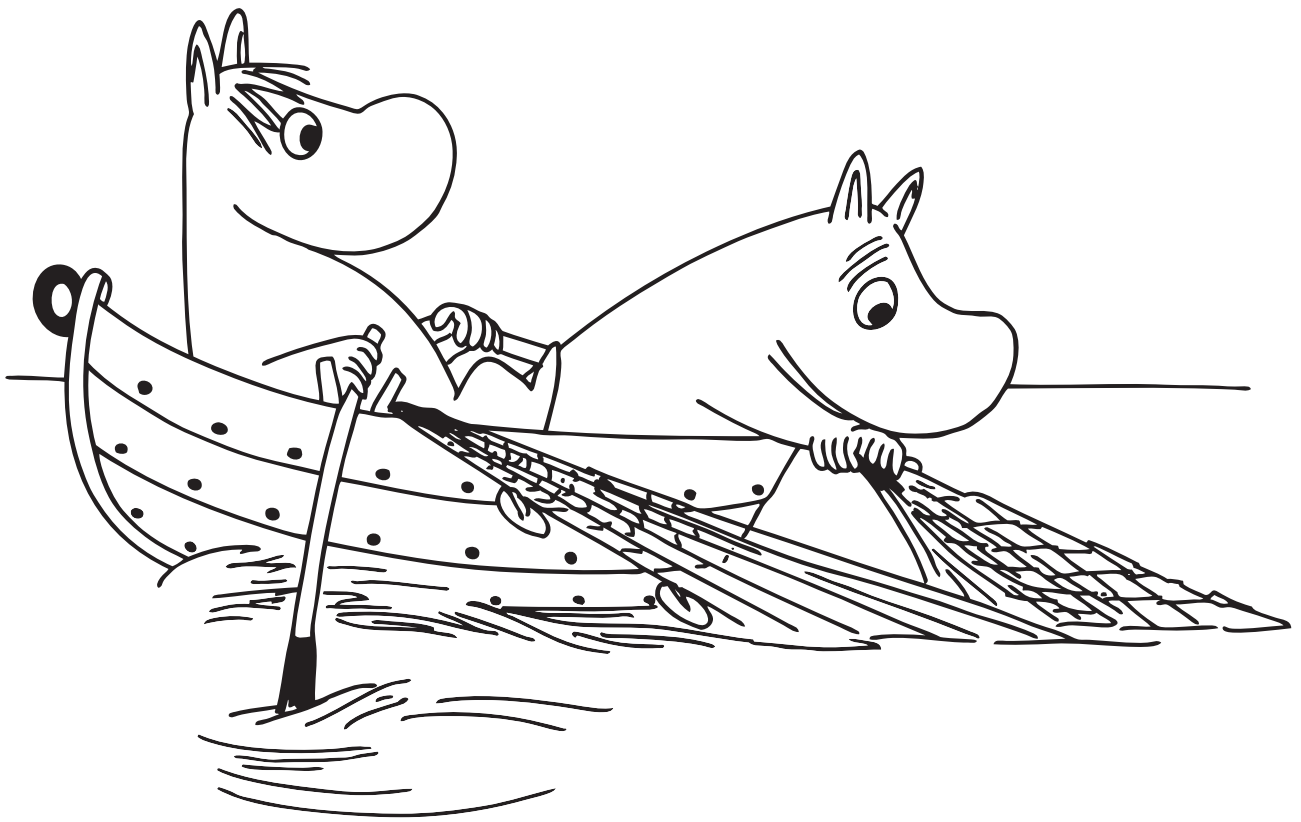

Kära upphittare!

FACIT TILL KOPIERINGSUNDERLAG

KOPIERINGSUNDERLAG 2

Mumintrollet	nyfiken
Muminmamma	mjuk
Muminpappan	skriver om minnen
Snusmumriken	gillar frihet
Lilla My	liten och bestämd
Snorkfröken	beundrar vackra saker
Sniff	lätskrämd
Hattifnattar	har mycket bra känsel

KOPIERINGSUNDERLAG 3

äventyrare och författare	Muminpappa
nyfiken och vänlig	Mumintrollet
mjuk och omtänksam	Muminmamma
lätskrämd som vill äga något fint	Sniff
frihet och vandring	Snusmumriken
beundrar vackra saker och är påhittig	Snorkfröken
liten och gillar att bitas	Lilla My